

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาททางการเมืองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับการพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี
 - 1.1 แนวคิดความหมายเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น
 - 1.2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง
 - 1.3. แนวคิดการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองไทย
 - 1.4. แนวคิดแนวทางการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. สภาพทั่วไปและข้อมูลทั่วไป
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิดความหมายเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น

การเมือง (Politics) เป็นคำที่เราได้ยินอยู่เป็นประจำในสื่อมวลชนต่าง ๆ และเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า การเมืองมักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและผลประโยชน์ในทางวิชาการ มีผู้ให้ความหมายของ “การเมือง” ไว้แตกต่างกัน

นักปรัชญาเมธีคนสำคัญเช่น เพลโต (Plato) และ อริสโตเติล (Aristotle) เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาความยุติธรรมและการดำรงชีวิตที่ดี (ทินพันธุ์ นาคะตะ 2521: 1) ในขณะที่ฮ็อบบส์ (Hobbes) เห็นว่า การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของมนุษย์คือ มนุษย์ต้องมาอยู่รวมกันในชุมชนทางการเมือง เพื่อความปลอดภัยของตนเอง แต่มาร์กซ์ (Marx) กลับเห็นว่าการเมืองเป็นเครื่องมือของชนชั้นผู้ครอบงำผลประโยชน์ เพื่อมีอำนาจครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าในทัศนะของนักปรัชญาเมธีต่างก็มีมุมมองเกี่ยวกับการเมืองที่แตกต่างกัน

แต่ความหมาย “การเมือง” ที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันมากได้แก่ ความหมายของ “การเมือง” ที่กล่าวถึงการเมืองว่า “เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ซึ่งเป็นอำนาจที่ต้องมีการปฏิบัติตาม” (ทินพันธุ์ นาคะตะ 2521: 11) จะเห็นได้ว่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้อาจมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย โดยเฉพาะการเมืองในระบบประชาธิปไตยซึ่งถือว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และในทางปฏิบัติ การใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนมักจะให้ผ่านสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เช่น รัฐบาล รัฐสภา และศาล

ส่วนคำว่า “ท้องถิ่น” (local) เป็นคำที่ใช้ในความหมายของชุมชน (community) ย่อย ๆ ซึ่งมีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนหนึ่งในเขตพื้นที่นั้น ทั้งที่เป็นชุมชนเมือง (urban community) และชุมชนชนบท (rural community) และเมื่อรวมชุมชนย่อย ๆ เหล่านี้แล้ว ทั้งหมดก็จะ เป็นประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงถึงระดับ (level) ของการเมือง ซึ่งโดยทั่วไปมักแบ่งออกเป็น การเมืองการปกครองระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่น จึงหมายถึง “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในระดับท้องถิ่น” ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียอาจได้แก่ ภาครัฐ (นักการเมืองระดับชาติและข้าราชการประจำ) นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ/พนักงานส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน

ลักษณะสำคัญของการเมืองท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญอยู่อย่างน้อย 3 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง การเมืองท้องถิ่นเป็นอุดมการณ์ (ideology) ทางการเมือง กล่าวคือ เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับที่มาของอำนาจรัฐและการใช้อำนาจรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในท้องถิ่น สิทธิของประชาชนในท้องถิ่น ในแง่นี้จะมีนัยสำคัญกับการเมืองท้องถิ่นในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมาก เนื่องจากว่าเป็นระบบการเมืองที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม โดยผ่านสถาบันและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง กลุ่มผลประโยชน์ เท่ากับว่าอำนาจของรัฐมีที่มาจากประชาชน และการใช้อำนาจรัฐ กระทำโดยผ่านสถาบันการเมืองที่ประชาชนมีส่วนในการเลือก ผู้ที่เข้าไปทำหน้าที่ในสถาบันเหล่านี้ในระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ

ประการที่สอง การเมืองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมืองในระดับล่าง คือระดับท้องถิ่น ซึ่งในประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า “การปกครองท้องถิ่น” (Local Government) โดยประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมในการจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมท้องถิ่นนั้น และกำกับติดตาม ตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย

เช่น การมีอำนาจในการถอดถอน (recall) สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารที่ประพฤติไม่เหมาะสมกับตำแหน่งออกจากตำแหน่งได้

ประการที่สาม การเมืองท้องถิ่นเป็นวิถีชีวิตของคน (way of life) ในชุมชน กล่าวคือ ในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น หรือการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น โดยมีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางความคิด หรือขัดแย้งทางผลประโยชน์ก็ตาม จำเป็นต้องให้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมกันแสวงหาข้อยุติที่เห็นพ้องต้องกัน และทุกฝ่ายได้ประโยชน์ (winwin solution) หรือโดยอาศัยเสียงข้างมากตัดสินใจในกรณีที่ไม่สามารถหาข้อยุติกันได้ เช่น กรณีที่จะมีโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า โดยถ่วงหนักรับฟังเสียงในชุมชนท้องถิ่นแห่งหนึ่ง ประชาชนในท้องถิ่นนั้นจะต้องมีส่วนรับรู้ข้อมูลและมีโอกาสร่วมในการแสดงความคิดเห็นตั้งแต่แรกเริ่มของการจัดทำโครงการดังกล่าว โดยผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องชี้แจงให้ประชาชนได้รู้ข้อมูลอย่างแท้จริง และร่วมกันแสวงหาข้อยุติร่วมกันที่เป็นประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย

กล่าวโดยสรุป “การเมืองท้องถิ่นเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในระดับท้องถิ่น” ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียอาจได้แก่ ภาครัฐ (นักการเมืองระดับชาติและข้าราชการประจำ) นักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการ/พนักงานส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน และมีลักษณะสำคัญอย่างน้อยสามประการคือ เป็นอุดมการณ์ เป็นรูปแบบการใช้อำนาจทางการเมือง และเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน

1.1.1 การเมืองท้องถิ่นกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การเมืองท้องถิ่นเป็นฐานรากสำคัญของการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความสำคัญและความสัมพันธ์ของการเมืองท้องถิ่น ในระบอบประชาธิปไตยใน 3 มิติ ดังนี้

1) **การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย** การเมืองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก เป้าหมายของการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย คือ การทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุด คือ อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง และเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่ยกย่องคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เชิดชูหลักความเสมอภาคและเสรีภาพของมนุษย์ คุณค่า และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถใช้วิจารณญาณของตนเอง และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง ในขณะที่ความเสมอภาคและเสรีภาพ เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การแสดงความคิดเห็น การได้รับการคุ้มครองที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน

2) การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ความชอบธรรมทางการเมือง (political legitimacy) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะความชอบธรรมทางการเมือง นอกจากจะหมายถึงการที่บุคคลเข้าสู่ตำแหน่งของการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างถูกต้องตามกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งมีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้องแล้ว ความชอบธรรมทางการเมืองยังหมายถึง ความรู้สึกยอมรับ ไม่ยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ใช้อำนาจทางการเมืองอีกด้วย ซึ่งความชอบธรรมทางการเมืองในประการหลังนี้จะเกิดขึ้นหลังจากที่มีบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ในการอำนาจรัฐแล้ว และมีความสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเมืองของสถาบัน และหรือผู้ใช้อำนาจทางการเมืองด้วย

3) การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง โดยทั่วไปแล้ว หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองก็คือ การสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง โดยมุ่งการใช้อำนาจประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบการเมืองในอุดมคติ หรือระบบการเมืองที่พึงประสงค์ ประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficiency) หมายถึง ความสามารถหรือสมรรถนะ (capability) ของระบบการเมืองในการระดมทรัพยากรทางการเมืองเข้าแก้ไขปัญหาบ้านเมืองที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและตรงประเด็น ก่อนที่ปัญหาจะถูกกลามขยายตัวใหญ่ขึ้นจนก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเดือดร้อนแก่ประชาชนจำนวนมาก ในขณะที่ ประสิทธิภาพทางการเมือง (political effectiveness) หมายถึง การที่ระบบการเมืองสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายทางการเมืองที่ตั้งไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น การเมืองท้องถิ่นที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน (active political participation) จะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง กล่าวคือ หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง และสามารถเลือกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประวัติดูหมิ่นที่น่าเชื่อถือ เข้ามาทำหน้าที่ทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และการติดตามกำกับตรวจสอบของประชาชนอย่างเข้มแข็งจะทำให้การเมืองการบริหารท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึงมีความรับผิดชอบในการบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และหากการเมืองท้องถิ่นโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว ย่อมจะมีส่วนทำให้การเมืองระดับชาติมีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพด้วย

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง

1.2.1 ความหมายของพัฒนาการทางการเมือง

คำว่า “พัฒนาการทางการเมือง” เป็นคำใหม่ ยังไม่มีความหมายอันหนึ่งอันเดียวที่ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการ นักรัฐศาสตร์ได้พยายามให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน และความหมายที่ให้กันไว้มีอยู่เป็นจำนวนมาก และหลายอันก็มีความหมายคล้ายคลึงกัน

ลูเซียน พาย (Lucian W. Pye, 1966: 33-45) ได้รวบรวมความหมายของพัฒนาการทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ให้ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการเมืองอันจำเป็นต่อการปรับปรุงและพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงเป็นสภาพทางการเมืองอันช่วยสนับสนุนความเจริญทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม

2. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม โดยมีความเชื่อว่าในสังคมอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะ เป็นแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการ จะมีมาตรฐานของพฤติกรรม และการดำเนินงานทางการเมืองที่มีลักษณะของพัฒนาการทางการเมืองอันเป็นตัวอย่างแก่ระบบอื่น ๆ เช่น การปกครองมีลักษณะที่มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ เน้นการให้สวัสดิการและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

3. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการเมืองให้ทันสมัยใหม่

4. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล

5. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบบริหารและกฎหมาย

6. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการระดมประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง

7. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ความหมายนี้มีผู้นิยมใช้กันมาก แต่ถูกโจมตีเสมอว่าเป็นความหมายที่ลำเอียง เพราะเห็นว่าระบบการเมืองในรูปแบบที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย ไม่เป็นระบบที่พัฒนา

8. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบ

9. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการระดมกำลังและอำนาจ

10. พัฒนาการทางการเมืองเป็นลักษณะอันหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านของชีวิตมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ถือว่าเป็นลักษณะอันหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย และถือว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองด้วย เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน จำต้องพิจารณาในทุก ๆ ด้าน

พายไม่ได้ระบุว่าความหมายของพัฒนาการทางการเมืองทั้ง 10 ความหมายนั้นผิด เพียงแต่กล่าวว่าอาจไม่สมบูรณ์เท่านั้น

แอลมอนด์ และเพาเวล (Gabriel Almond and BingHam Powell, 1966: 229-300) ในหนังสือของเขาชื่อ “Comparative Politics : A Developmental Approach” ได้วางลักษณะของพัฒนาการทางการเมืองไว้ ดังนี้

1. การแบ่งแยกความแตกต่างในโครงสร้างทางการเมือง ลักษณะนี้ เช่นเดียวกันกับที่พายได้กล่าวไว้

2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นแบบของทางโลก (Secularization of Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมจารีตประเพณีมักเป็นแบบที่ไม่มีเหตุผล ยึดถือในเรื่อง โชคลาง หรือความเชื่อที่มีติดต่อกันมาโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ส่วนการทำวัฒนธรรมทางการเมืองให้เป็นแบบทางโลกนั้น หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะเป็นแบบมีเหตุผล มีใช่เป็นเรื่อง โชคลางหรือความเชื่ออย่างมวงาย

3. ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy) หมายถึงความเป็นอิสระของหน่วยต่าง ๆ ในระบบ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่น ระบบพรรคการเมือง ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์ มีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง มีการจัดองค์การที่ดี และสามารถดำเนินงานได้โดยมีอิสระพอสมควร

ความหมายของพัฒนาการทางการเมืองของแอลมอนด์ และเพาเวล (Almond and Powell) ข้างต้นนี้ ช่วยให้สามารถเปรียบเทียบระบบการเมืองต่าง ๆ ให้เห็นถึงความแตกต่างในขั้นตอนของพัฒนาการทางการเมืองได้ แต่ก็มีข้อบกพร่องดังนี้

ในด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและเป็นประชาธิปไตยมานาน อย่างอังกฤษและสหรัฐอเมริกา วัฒนธรรมทางการเมืองของคนส่วนใหญ่หาได้คำนึงถึงเหตุผล และข้อเท็จจริงเสมอไปไม่ ในการตัดสินใจหลายเรื่อง เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอาจตัดสินใจโดยอารมณ์หรือโดยความชอบในผู้สมัครเป็นการส่วนตัวได้เช่นกัน โดยเฉพาะในอังกฤษ อิทธิพลของจารีตประเพณียังมีอยู่มากทีเดียวในพฤติกรรมทางการเมืองของคนอังกฤษ เช่น การแบ่งแยกชนชั้น เป็นต้น

ในด้านความเป็นอิสระของระบบย่อย เป็นการ โน้มเอียงไปทางระบบการเมืองประชาธิปไตยตะวันตกมาก ในระบบเผด็จการสมัยใหม่อย่างในสหภาพโซเวียต ความเป็นอิสระของระบบย่อยมีน้อยมาก เช่นนี้แล้วเท่ากับว่าระบบการเมืองของสหภาพโซเวียตมีพัฒนาการทางการเมืองน้อย และระบบการเมืองประชาธิปไตยตะวันตกเท่านั้นที่มีพัฒนาการทางการเมือง

ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington 1968: 34-5) ได้เสนอความหมายของพัฒนาการทางการเมืองอีกความหมายหนึ่งที่น่าสนใจ เขาได้เสนอว่า **พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องที่แตกต่างไปจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่** การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่ **ประการแรก** เป็นเรื่องของการแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างซับซ้อนมากขึ้น (Structural Differentiation) **ประการที่สอง** เป็นเรื่องของการขยายอำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศ ทุกส่วนในรัฐอยู่ภายใต้รัฐบาลอันเดียวกัน อยู่ภายใต้ระบบกฎหมายอันเดียวกัน (Rationalization of Authority) และ **ประการที่สาม** เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ให้กับระบบ เพื่อให้ระบบสามารถเปลี่ยนแปลงจากจารีตประเพณีมาสู่ความเป็นสมัยใหม่ได้ โดยไม่มีความวุ่นวายไร้เสถียรภาพ ทุกระบบไม่สามารถเปลี่ยนแปลงจากระบบเก่าไปสู่ระบบการเมืองแบบใหม่ข้างต้นได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง หลายประเทศประสบกับการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองจนการเปลี่ยนแปลงต้องชะงักงัน เกิดความเสื่อมทางการเมือง ฮันติงตัน (Huntington) ได้เสนอว่า การทำให้ระบบการเมืองสามารถแก้ปัญหาความวุ่นวายอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ได้ จะต้องสร้างให้ระบบและสถาบันมีลักษณะของ “ความเป็นสถาบัน” (Institutionalization) ด้วยลักษณะเช่นนี้เท่านั้น ระบบหรือสถาบันทางการเมืองจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถกลืนการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างดี

ฮันติงตัน (Huntington) ได้ชี้แจงว่า การที่สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ ต้องประสบกับความวุ่นวาย มีการใช้กำลังทางการเมือง เพราะการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ทำให้คนเราต้องการสิ่งใหม่ ๆ มากขึ้น และความต้องการหรือความคาดหวังของคนในสังคมมักจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วกว่าความสามารถในการตอบสนองของระบบหรือสถาบันทางการเมือง อันจะทำให้ประชาชนเกิดความผิดหวังคับข้องใจ และนำไปสู่การเรียกร้องทางการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ถ้าสถาบันทางการเมืองมีความเป็นสถาบันต่ำ คือไม่สามารถควบคุมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่ขอบธรรมของระบบการเมืองนั้น ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเปลี่ยนรูปเป็นการใช้กำลังรุนแรงได้ง่าย

นอกเหนือจากการสนับสนุนที่ได้รับจากประชาชนแล้ว ความเป็นสถาบันยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกดังนี้คือ ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) การมีองค์การที่ซับซ้อน (Complexity) การมีความเป็นกลุ่มก้อน (Coherence) และความเป็นอิสระ (Autonomy) ลักษณะเช่นนี้จะทำให้สถาบันสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น กล่าวโดย

สรุป พัฒนาการทางการเมืองในสายตาของฮันติงตัน (Huntington) ก็คือ การสร้างความเป็นสถาบันทางการเมือง (Political Institutionalization) นั่นเอง (สุจิต บุญบงการ 2546 :7)

อันที่จริงยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางการเมืองไว้ แต่ที่เลือกหยิบยกมากล่าวไว้ข้างต้นนี้ เป็นความหมายที่มีการอ้างอิงอยู่บ่อย ๆ และด้วยความหลากหลายของความหมายนี้เอง ฮันติงตันและโดมิงเกซ (Huntington and Dominguez) ได้รวบรวมความหมายของพัฒนาการทางการเมืองที่ได้มีนักวิชาการได้ให้ไว้เป็น 4 นัยสำคัญ ๆ ดังนี้

1. การใช้ความหมายของพัฒนาการทางการเมือง โดยคำนึงถึงปัจจัยทางภูมิภาคเป็นหลัก หมายความว่า เป็นการใช้พัฒนาการทางการเมืองในความหมายของการเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา การศึกษาการเมืองในประเทศเหล่านี้เป็นการศึกษาพัฒนาการทางการเมือง การศึกษาในเรื่องเดียวกัน ใช้ทฤษฎีและวิธีการศึกษาอย่างเดียวกัน เช่น การศึกษาทัศนคติทางการเมือง หรือพฤติกรรมการเลือกตั้ง ถ้าเป็นการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา มักจะนิยมเรียกกันว่าเป็นเรื่องของพัฒนาการทางการเมือง แต่ถ้าเป็นการศึกษาทัศนคติหรือพฤติกรรมเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกาหรือในอังกฤษแล้ว ไม่ถือว่าเป็นเรื่องของพัฒนาการทางการเมือง

2. พัฒนาการทางการเมือง เป็นเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ ในแง่การเมือง ตลอดจนผลทางการเมืองอันเกิดจากระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งพัฒนาการทางการเมือง เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นสมัยใหม่ (Political Modernization) ถือว่าเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในด้านเดียวของสังคม

3. การใช้คำพัฒนาการทางการเมืองในความหมายของกระบวนการที่จะพาไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตย เรื่องของเสถียรภาพทางการเมือง หรือเรื่องของการให้เสรีภาพทางการเมือง เป็นต้น หรือจุดหมายหลายอย่างของระบบการเมือง เช่น คำนึงถึงความมั่นคงทางการเมืองพร้อม ๆ กับการให้เสรีภาพทางการเมืองแก่ประชาชน เป็นต้น เป้าหมายต่าง ๆ เหล่านี้มักจะขัดแย้งกันเอง การจะไปถึงจุดหมายอันหนึ่งอาจต้องประนีประนอมกับอีกอันหนึ่ง เช่น การจะมีความเท่าเทียมกันทางการเมือง และให้ประชาชนมีเสรีภาพอย่างกว้างขวางระบบการเมืองอาจต้องยอมลดประสิทธิภาพในการทำงานลงบ้าง หรือถ้าจะต้องมีประชาธิปไตย อาจต้องยอมเสถียรภาพของระบบไปบ้าง นอกจากนั้นแล้ว ในการใช้พัฒนาการทางการเมืองในความหมายในข้อนี้อาจมีปัญหาในการใช้คำซ้ำซ้อนโดยไม่จำเป็น เช่น ถ้าพัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตยแล้ว ทำไมไม่ใช้คำว่าพัฒนาประชาธิปไตยเสียเลย ไปใช้คำว่าพัฒนาการทางการเมืองให้ซ้ำซ้อนโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม

ได้มีการใช้คำว่าพัฒนาการทางการเมืองเพื่อแทนจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ของระบบการเมืองอย่างกว้างขวาง เช่น การพัฒนาประชาธิปไตย การสร้างความชอบธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างความสามารถของระบบการเมือง ความเท่าเทียมกัน เสถียรภาพทางการเมือง การสร้างความมั่นคงของระบบการเมือง และความยุติธรรม เป็นต้น

4. พัฒนาการทางการเมือง เป็นเรื่องของกระบวนการไปสู่ลักษณะการเมืองของสังคมอุตสาหกรรม เราอาจจะกล่าวได้ว่าสังคมอุตสาหกรรมอาจมีลักษณะของกระบวนการทางการเมือง สถาบัน ค่านิยม วัฒนธรรมทางการเมือง และภาวะผู้นำที่แตกต่างไปจากสังคมเกษตรกรรมหรือสังคมแบบอื่น ๆ

เท่าที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาทางการเมืองมีความหมายหลายประการ และในหลายกรณีทีเดียวที่นักรัฐศาสตร์ใช้คำว่าพัฒนาทางการเมืองเพื่อที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับการศึกษาของตน เพื่อให้เห็นว่าสิ่งที่ตนกำลังศึกษาอยู่มีคุณค่า มีเป้าหมายที่น่าพึงประสงค์เป็นเรื่องสำคัญ (Samuel P. Huntington, 1976:4)

อย่างไรก็ตาม เรื่องของการพัฒนาทางการเมืองได้ก้าวหน้ามากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับกันในวิชารัฐศาสตร์ และแม้จะมีปัญหาในด้านการให้คำจำกัดความอันใดได้รับความนิยมนักพอควร เป็นต้นว่า ความหมายของการพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของผลของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมือง ในการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองในขณะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของ “การสร้างความเป็นสถาบันให้กับระบบการเมือง”

1.2.2 ความสำคัญของพัฒนาการทางการเมือง

ความสำคัญของพัฒนาการทางการเมืองมีอยู่หลายประการดังนี้

ประการแรก พัฒนาการทางการเมืองทำให้เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศเด่นชัดขึ้น พัฒนาการทางการเมืองช่วยชี้ให้เห็นว่าอะไรเป็นเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่น่าพึงปรารถนาและอะไรที่ไม่ใช่ ทั้งนี้ เพราะพัฒนาการทางการเมืองมักพูดถึงเรื่องระบบการเมืองสมัยใหม่ ความสามารถของระบบการเมือง ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องทีทุกระบบการเมืองควรถือเป็นจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าบางทีผู้นำทางการเมืองไม่ได้ตระหนักว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้บางทีก็เกิดขึ้นเองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประการที่สอง พัฒนาการทางการเมืองมีความสำคัญอย่างมากต่อแนวทางและวิธีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของแต่ละประเทศ การศึกษาพัฒนาการทางการเมืองได้ให้ข้อคิดแก่ผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาถึงแนวทางต่าง ๆ ที่จะพัฒนาประเทศว่าสามารถทำได้หลาย

แนวทาง หรืออาจมีแนวทางอื่น ๆ อีก สามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแนวทางต่าง ๆ และความเหมาะสมกับสภาพของประเทศของตนมากนักน้อยเพียงใด

ประการที่สาม พัฒนาการทางการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ต่างฝ่ายต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน อันที่จริงเป็นการยากลำบากที่จะบอกว่าอะไรเป็นเงื่อนไขของอะไร พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องที่ต้องมาก่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม หรือต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่งเสริมซึ่งกันและกัน ถ้าระบบการเมืองใดมีความอ่อนแอ ไร้สาระสาบไม่มั่นคง การพัฒนาเศรษฐกิจก็ทำลำบาก ในขณะเดียวกัน ประเทศที่มีความล่าช้าหลังทางเศรษฐกิจ มักประสบกับปัญหาทางการเมืองอยู่ไม่น้อย ดังนั้น พัฒนาการทางการเมืองจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาได้เร็วขึ้น

1.3 แนวคิดการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองไทย

การเมืองท้องถิ่นกับการเมืองไทย ประกอบด้วย

1.3.1 การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย

1.3.2 การเมืองท้องถิ่นกับการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

1.3.3 การเมืองท้องถิ่นกับการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง

1.3.1 การเมืองท้องถิ่นกับการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย การเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย มีเป้าหมายอยู่ที่ทำให้ระบบการเมืองมีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และเป็นระบบการเมืองที่ปกป้อง ส่งเสริมประโยชน์ของส่วนรวม โดยประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันและต่อเนื่อง การเมืองท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การปกครองท้องถิ่นและภาคประชาชนสังคม เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน ที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมที่กลุ่มเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือต่อชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ การเมืองท้องถิ่นไทย จะมีส่วนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนี้

1) การเป็นสถาบันในการให้ความรู้และกล่อมเกลாதองการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวางและอิสระ การจัดให้มีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และการให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง เท่ากับเป็นการให้ความรู้ และกล่อมเกลาทองการเมืองได้ในระดับหนึ่ง

หลังปี 2550 การเมืองท้องถิ่นกลับมีบทบาทในการให้ความรู้และการกล่อมเกลาทองการเมืองเพิ่มจากเดิมมาก อันเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองปี 2550 ที่ทำให้รัฐต้องกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งนี้มาตรา 78 (3) แห่งรัฐธรรมนูญ บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น

ได้เอง...” และมาตรา 284 บัญญัติว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น...” รวมทั้งมาตรา 285 และมาตรา 286 ซึ่งให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ที่เห็นว่าไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปได้ และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังสามารถริเริ่มข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ โดยเข้าชื่อเรียกร้องต่อประธานสภาท้องถิ่นได้อีกด้วย มาตราต่าง ๆ ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญส่งผลให้ประชาชนมีความสนใจ และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะทำให้การเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการให้ความรู้ และกล่อมเกลாதองการเมืองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

2) บทบาทในการสรรหาบุคลากรเข้าสู่ระบบการเมือง บทบาทดังกล่าวนี้ การเมืองท้องถิ่นไทยก็มีส่วนค่อนข้างสำคัญในเรื่องนี้ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองท้องถิ่นรูปพิเศษคือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ทำให้มีบุคคลหลากหลายอาชีพ เข้าสมัครเลือกตั้งเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งมีนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่ลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสามารถชนะการเลือกตั้ง เข้าไปทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อย การเมืองท้องถิ่น จึงทำหน้าที่คล้ายกับสถานที่ฝึกอบรมทางการเมืองสำหรับบุคคลที่จะเข้าสู่การเมืองระดับชาติด้วย

3) บทบาทในการรวบรวมและแสดงออกถึงผลประโยชน์ บทบาทในการรวบรวมและแสดงออกถึงผลประโยชน์ของการเมืองท้องถิ่น เป็นบทบาทของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มพิทักษ์ป่าไม้ เป็นต้น กลุ่มดังกล่าวนี้จะเป็นผู้รวบรวมและแสดงออกถึงผลประโยชน์ในรูปของความต้องการให้ผู้ได้รับผิดชอบแก้ไข ปัญหา ในกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ทั้งผู้รวบรวมผลประโยชน์ และตอบสนองการเรียกร้องของกลุ่มภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานการจัดการศึกษา การให้บริการสาธารณสุข การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล เป็นต้น และยังอาจทำหน้าที่ในการแสดงออกถึงผลประโยชน์ของประชาคมในท้องถิ่นอีกด้วย เช่น การเป็นตัวแทนประชาคมท้องถิ่นคัดค้านการก่อสร้างโรงงานกำจัดสารพิษที่รัฐจัดจ้างให้ภาคเอกชนสร้างในพื้นที่นั้น

4) บทบาทในการสื่อสารทางการเมือง ปัจจุบันนี้ การสื่อสารทางการเมืองถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในสถานะที่ประชาชนมีความรู้และความสนใจทางการเมืองมากขึ้น

และได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากหลากหลายแหล่ง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การเมืองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตยจะมีบทบาทในการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง ระหว่างสถาบันการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็จำเป็นต้องมีช่องทางในการสื่อสารกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ได้รู้ ปัญหาและความต้องการของประชาชน เช่น การจัดเวทีชาวบ้าน การให้มีตัวแทนของประชาชน กลุ่มต่าง ๆ เข้ามาเป็นที่ปรึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3.2 การเมืองท้องถิ่นกับการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง บทบาทของการเมืองท้องถิ่นไทย ในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง พิจารณาจากจุดเริ่มต้นของการเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี 2475 เท่าที่ผ่านมาในอดีต โดยเฉพาะในช่วงที่ข้าราชการทหาร-พลเรือน มีบทบาททางการเมืองมากช่วงปี 2475-2516 การเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นทางการในรูปของ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียง “สัญลักษณ์ทางการเมือง” (political symbol) ของการเมืองในระบบประชาธิปไตยเท่านั้น เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับผู้มีอำนาจทางการเมืองในแต่ละยุคสมัยว่า มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ การปกครองตนเองของประชาชนถูกควบคุม กำกับอย่างใกล้ชิดจากรัฐ ขณะเดียวกัน ได้ใช้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือทางการเมืองในแง่ของการใช้รักษาเสถียรภาพทางการเมืองให้มีความมั่นคง

แต่หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 แล้ว บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ได้บังคับให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (มาตรา 281) และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจของชุมชนในรูปของประชาสังคม เช่น มาตรา 66 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิหรือพัญจาริต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” ทำให้การเมืองท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นสิ่งที่สร้างความชอบธรรมให้กับระบบประชาธิปไตยของไทยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยรัฐได้กระจายภารกิจและทรัพยากรการบริหารให้แก่ท้องถิ่น ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุป ในระยะแรกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเมืองท้องถิ่นเป็นเพียง “สัญลักษณ์ทางการเมือง” แต่หลังปี 2550 การเมืองท้องถิ่นในรูปของการปกครองท้องถิ่น

และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชนในรูปของประชาสังคมได้สร้างความชอบธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างมาก

1.3.3 การเมืองท้องถิ่นกับการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง
บทบาทของการเมืองท้องถิ่นไทย ในการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง เป็นบทบาทที่เมื่อประเมินกันอย่างจริงจังแล้ว กล่าวได้ว่า ปัจจัยระบบการเมืองระดับชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อบทบาทของการเมืองท้องถิ่นในการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง

การเมืองท้องถิ่น เริ่มมีบทบาทในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเมือง เมื่อมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลอีกครั้งในปี 2537 โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (หลังจากมีการยุบเลิกไปในปี 2515) ผลจากกฎหมายนี้ ทำให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนติดต่อกันสามปีไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลกว่าห้าพันแห่งทั่วประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลในขณะนั้นมีเจตนารมณ์ที่จะสร้างประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในระดับล่าง โดยเฉพาะในชุมชนชนบท โดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการบริหารงานเป็นเรื่องรอง

ภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมือง ปี 2550 ได้มีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ กฎหมายนี้มุ่งให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการกระจายภารกิจหน้าที่ รายได้ และบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และมีขีดความสามารถในการบริหารงานอย่างเพียงพอ

ตั้งนับแต่ปี 2544 ได้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเริ่มมีการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ 245 ภารกิจจาก 50 หน่วยงาน ไปให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ แล้ว ทั้งนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในสิบปีนับแต่ปี 2544-2553 รวมถึงการจัดสรรรายได้รัฐจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ตามที่กฎหมายกำหนดตั้งแต่ปี 2544 และต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ภายในปี 2549 และจะได้มีการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 เป็นต้นไป

นอกจากนี้ จะปรากฏชัดเจนว่าในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการตัดสินใจของชุมชนแทนที่จะขึ้นอยู่กับภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวเหมือนเช่นที่ผ่านมา มา ดังจะเห็นกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ เช่น กรณีประชาชนจังหวัดสงขลา รวมตัวกันต่อต้าน โครงการวางท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

กล่าวโดยสรุป หากพิจารณาจากความเคลื่อนไหวดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่า การเมืองท้องถิ่นจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขึ้นกว่าที่ผ่านมา และผลที่ติดตามมาก็คือความมั่นคงและเสถียรภาพของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมและศรัทธาในระบบการเมือง และสถาบันทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตย

1.4 แนวทางการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองระบอบประชาธิปไตย เพราะ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ทำให้อำนาจธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อจะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน (ดูรายละเอียดในเจมส์ แอล เกรตัน แปลโดยวันชัย วัฒนศัพท์) คู่มือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชนกรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า ม.ป.พ. : 19)

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งกระบวนการ และเครื่องมือสำคัญของระบอบประชาธิปไตยในการทำให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความคิดเห็น และปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ของกลุ่มและของชุมชน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนก็อาจถูกบิดเบือนไปได้ หากเป็นการมีส่วนร่วมที่มีการชี้นำครอบงำจากกลุ่มอิทธิพล หรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน หรือมีอคติต่อกัน ซึ่งจะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะเช่นนี้เป็นการเผชิญหน้ากัน (confrontation) ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนดังที่เกิดขึ้นในบางสังคม จนบางครั้งนำไปสู่สงครามกลางเมือง หรือความรุนแรงทางการเมืองได้

กล่าวสำหรับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 นับเป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น เช่น มาตรา 67 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมด้วยรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม.....”

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 56 มาตรา 57 ที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการได้รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นฯ มีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ

หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับท้องถิ่น ได้แก่ การที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกจากจะสามารถเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นได้โดยตรงแล้ว ยังสามารถเลือกคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารได้โดยตรงอีกด้วย (มาตรา 284) ในมาตรา 285 ได้ให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด จำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง ในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารนั้นพ้นจากตำแหน่งได้ และมาตรา 286 บัญญัติให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สามารถเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญปี 2550 ที่นำมากล่าวเป็นตัวอย่าง ณ ที่นี้ จะเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติสำคัญ ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเมืองท้องถิ่นต่อไป ดังนี้

1. ส่งเสริมให้กระบวนการทางการเมืองระดับท้องถิ่น เอื้อต่อการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในด้านกระบวนการทางการเมือง รัฐธรรมนูญปี 2550 มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” นับเป็นครั้งแรก ที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในรัฐธรรมนูญของไทย และบทบัญญัติดังกล่าวนี้ มีนัยสำคัญทางการเมืองมาก เพราะทำให้กระบวนการและวิธีการใช้อำนาจของรัฐ โดยองค์กรของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นไปอย่างระมัดระวังมากขึ้น

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ยังรับรองสิทธิของประชาชน ในการรับทราบข้อมูลข่าวสารในความครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น รวมถึงสิทธิในการรับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นที่ เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น (มาตรา 56 และมาตรา 57)

จากมาตราดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประชาชนสามารถขอข้อมูลข่าวสารที่ต้องการจากทางราชการ และเป็นข้อมูลที่เปิดเผยได้ โดยมีกฎหมายรองรับเป็นการเฉพาะ คือ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2542 ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐ ละเอียดไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ มักจะอ้างว่าเป็นความลับของทางราชการ และมักจัดทำโครงการและดำเนินการไปโดยไม่ให้ข้อมูลล่วงหน้าแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ จนกระทั่งถูกต่อต้านจากชาวบ้าน ดังที่เกิดขึ้นกับโครงการของรัฐหลายโครงการ เช่น โครงการวางท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย โครงการสร้างโรงไฟฟ้าบ้านหินกรูด-บ่อนอก รวมทั้งในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนต่อต้าน โครงการก่อสร้างบ่อกำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนในการไปเลือกตั้งแทนการเป็นสิทธิเพียงประการเดียวดังที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องไปใช้สิทธิลงคะแนน และยังมีองค์กรอิสระ ดูแลการเลือกตั้งเป็นการเฉพาะอีกด้วย คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งจะดูแลการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอีกด้วย เพื่อให้กระบวนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม

2. การให้ประชาชนมีสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร คำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ นับเป็นเรื่องที่สำคัญขั้นพื้นฐานที่ถูกละเลยจากภาครัฐมาโดยตลอด ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นตลอดสองทศวรรษที่ผ่านมา เช่น ข้อพิพาทเรื่องการดำเนินโครงการของรัฐในชุมชนท้องถิ่น โดยไม่แจ้งให้ประชาชนได้รับรู้ก่อน เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองนี้ รับรองสิทธินี้แก่ประชาชนก็จะทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และใช้ดุลยพินิจพิจารณาตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่อไป

3. การให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง จะทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกคณะบุคคลหรือบุคคลที่มีแนวนโยบายที่ตรงกับความต้องการ และเป็นบุคคลที่คาดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเอง และชุมชนได้ดีกว่าระบบที่ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นไปเลือกสมาชิกสภาไปเป็นคณะกรรมการหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากขึ้น กว่าที่ผ่านมา และจะกระตุ้นให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นมากขึ้น

4. การให้ประชาชนมีสิทธิถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สามารถทบทวนการตัดสินใจของตนเองได้อีกครั้ง หลังจากที่ได้ตัดสินใจไปแล้วครั้งหนึ่งในตอนลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสิทธิในการถอดถอนนี้ จึงเป็นการทำให้เห็นถึงอำนาจเป็นของปวงชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการมอบอำนาจให้ผู้แทนของตนแล้ว และต้องรองจนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่งอย่างที่ผ่านมา

5. การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ก็เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอีกทางหนึ่งเช่นเดียวกับสิทธิในการถอดถอนตามข้อ 3 เพราะเป็นการเปิดให้มีช่องทางอีกช่องทางหนึ่งในการริเริ่มข้อบัญญัติท้องถิ่น นอกเหนือไปจากช่องทางปกติที่ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและ/หรือคณะผู้บริหารเป็นผู้เสนอข้อบัญญัติได้

6. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน เช่น ทรัพยากรป่าไม้ น้ำ ดิน การส่งเสริมพัฒนาและใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน

ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการเมืองท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคต ควรจะมุ่งเน้นไปที่

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รู้และเข้าใจถึงสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้ โดยการร่วมมือกับระหว่างสถาบันที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น รัฐสภา หน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กรประชาชน ในการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง อย่างเป็นหุ้นส่วนและเป็นเครือข่าย

2. ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายประชาคมในท้องถิ่นและระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ และระหว่างท้องถิ่นกับระดับชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

3. ปรับปรุงกฎหมายเก่าให้เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง และให้มีกฎหมายใหม่ ๆ เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

4. ให้ความรู้ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ประชาชนได้รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม โดยไม่มีการแทรกแซงจากรัฐ แต่เป็นลักษณะของ การร่วมมือกันอย่างเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน

5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ดีให้เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น โดยเน้นให้เกิดความโปร่งใส ความเป็นอิสระในความคิด การตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักเหตุผล และผลประโยชน์ส่วนรวม

โดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเมืองท้องถิ่นไปสู่ความเป็นธรรมาภิบาล (good governance) ในที่สุด หากปราศจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ข่อมเป็นการยากที่ระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์

1.4.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตชนบท

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตชนบทในสังคมไทย อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ระดับ คือ (จันทนา สุทธิจารี อังโน อมร รักษาสมัย 2544: 419)

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับชาติ ในรูปแบบที่เป็นทางการคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนในเขตชนบทออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าประชาชนในเขตเมืองเห็นได้จากสถิติผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละครั้ง ในขณะที่กิจกรรมการมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่น ๆ ประชาชนในชนบทจะสนใจค่อนข้างน้อย เช่น ติดตามข่าวสารความเป็นไปทางการเมือง การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล กล่าวคือ ดูเสมือนเป็นการแบ่งภารกิจกันโดยปริยายคือ คนชนบทออกไปเลือกตั้งในอัตราสูง แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้ว ภารกิจในการตรวจสอบรัฐบาลจะเป็นบทบาทของคนในเขตเมือง จึงทำให้คนชนบทขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริงว่าจะมีผลกระทบเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของตนอย่างไร

2) การมีส่วนร่วมในการเมืองระดับท้องถิ่น ชนบทไทยเป็นลักษณะสังคมแบบประเพณี (Traditional Society) ที่ชาวบ้านจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ ซึ่งมักจะเป็นผู้ปกครอง เช่น หัวหน้าหมู่บ้าน แม้วันเวลาผ่านไปสังคมชนบทได้รับการพัฒนาทางวัตถุมากขึ้น ความเจริญในด้านต่าง ๆ หลั่งไหลสู่ชนบท แต่อิทธิพลของระบบคุณค่าความเชื่อเดิม ๆ ก็ยังคงมีอยู่สูงในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบอุปถัมภ์ และมีผลต่อการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นด้วย สถานภาพของผู้นำชุมชนในระบบอุปถัมภ์ตามลักษณะสังคมประเพณีในชนบทกับการเข้ามามีตำแหน่งในองค์กรปกครองท้องถิ่นยังคงปะปนกันอยู่ ทำให้มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากระบบอุปถัมภ์ด้วย

องค์กรปกครองท้องถิ่นของไทยในช่วงแรก ๆ ที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการ กระจายอำนาจอย่างแท้จริง กล่าวคือ กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกฉบับ ทั้ง สุขาภิบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เปิดโอกาสให้ข้าราชการส่วนภูมิภาคเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำในองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รูปแบบเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านในชนบทมีความรู้สึกต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างจากหน่วยงานหนึ่งของรัฐในราชการส่วนภูมิภาค การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านองค์กรปกครองระดับท้องถิ่นจึงน้อยทำให้การมีส่วนร่วมการเมืองอยู่ในระดับต่ำ แม้แต่กับการเมืองระดับท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดที่สุดก็ตาม

กระแสนรณรงค์ให้มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่น ก็เป็นการรณรงค์ของกลุ่มชนชั้นกลาง เช่น นักวิชาการ สื่อมวลชนในสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ มิใช่มาจากประชาชนในชนบท ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ องค์กรการบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหน่วยการปกครองท้องถิ่น รวมทั้งบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็มีความชัดเจนในการกระจายอำนาจ และให้โอกาสการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านหน่วยการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 281-290)

1.4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น รวมทั้งการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยอย่างสำคัญเพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้แสดงเจตนารมณ์ที่สำคัญว่า ประชาชนชาวไทยมีระบอบการปกครองที่ประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจแทนเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในระบอบการปกครองได้ด้วย อันเป็นความหมายของการที่ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดที่แท้จริง

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญปัจจุบันมีอยู่หลายมาตรา นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมด้านวิธีการเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญยังให้สิทธิ โอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อีกหลายประการที่รัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ไม่เคยระบุไว้ สรุปได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วม 5 ประการ ที่สำคัญตามระดับความเข้มข้นดังนี้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ 2542: 61)

- 1) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ความเป็นไปของการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการมากขึ้น
- 2) ให้ประชาชนมีสิทธิร่วมกันคิดกับองค์กรทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญตั้งขึ้น
- 3) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับองค์กรของรัฐในบางเรื่อง
- 4) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลงมือกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกับองค์กรของรัฐที่รัฐธรรมนูญตั้งขึ้น

5) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐทั้งฝ่ายการเมืองและราชการประจำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา ได้บัญญัติถึงโอกาส ช่องทาง รูปแบบ วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนไทยไว้หลายระดับ และหลากหลาย ความเข้มข้นของพฤติกรรมมีส่วนร่วม ตั้งแต่นามธรรมไปจนถึงรูปธรรม ทั้งการมีส่วนร่วมโดยการรับรู้-คิด-ตัดสินใจ-กระทำการ และตรวจสอบ ทั้งการมีส่วนร่วมโดยบุคคลและกลุ่ม เป็นช่องทางการมีส่วนร่วมที่สัมพันธ์กับลักษณะบริบทของความเป็นไปของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในปัจจุบัน

2. สภาพทั่วไปและข้อมูลทั่วไป

2.1 จังหวัดอุดรธานี

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ประมาณ 11,730.302 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,331,437.50 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 562 กิโลเมตร

- ทิศเหนือ จรดจังหวัดหนองคาย
- ทิศใต้ จรดจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
- ทิศตะวันออก จรดจังหวัดสกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์
- ทิศตะวันตก จรดจังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย

1) การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 155 ตำบล 1,793 หมู่บ้าน 388,824 ครัวเรือน ประชากร 1,552,024 คน

2) ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางจังหวัดหนองคาย ลักษณะดินเป็นดินปนทรายและดินลูกรัง

3) การท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ น้ำตกชุมทอง อำเภอนายูง น้ำตกธารงาม ภูฝอยลม อำเภอนองแสง แหล่งอารยธรรมมรดกโลกบ้านเชียง อำเภอนองหาน พระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านผือ เป็นต้น

4) ข้อมูลการเมือง

สมาชิกวุฒิสภา 5 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 10 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 42 คน

5) การปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดอุดรธานี มีรูปการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1 แห่ง
(2) เทศบาลนคร	1 แห่ง
(3) เทศบาลตำบล	29 แห่ง
(4) องค์การบริหารส่วนตำบล	150 แห่ง

6) วิสัยทัศน์

"เมืองนำอยู่ ศูนย์กลางการค้า การบริการ เกษตรอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวมรดกโลก" "Great Place to Live Center of Trade Services Agro-Industry and World Heritage Tourism"

2.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ.2498 มีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากจังหวัด มีหน้าที่ที่กฎหมายเรียกว่า “กิจการสภาจังหวัด” โดยรับผิดชอบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล เป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาจากสภาจังหวัด ตามพระราชบัญญัติสภาจังหวัด พ.ศ.2481

ต่อมาได้มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัดเรียกว่า “พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540” มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีพื้นที่รับผิดชอบทั้งจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีขอบเขตพื้นที่ทั้งจังหวัด ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอิสระในการกำหนดนโยบายทั้งด้านการปกครอง การบริหาร การเงิน และการคลัง ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 283

บทบาททางการเมืองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

1. ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

ข้อ 7 การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ข้อ 8 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

2. พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2546 มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย

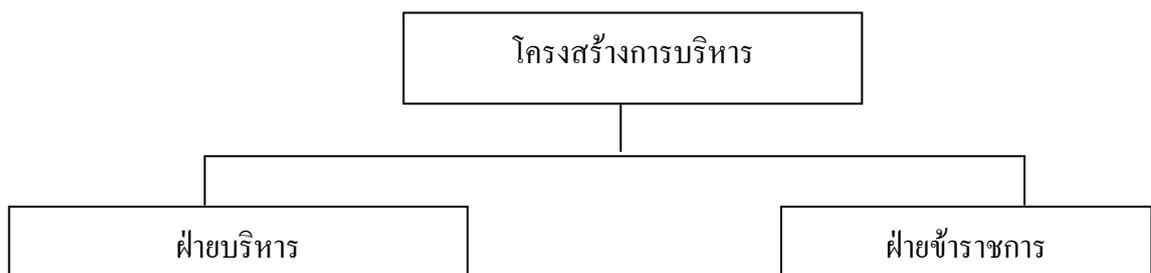
(2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

(3) สนับสนุนสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 10 มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

1) โครงสร้างการบริหาร

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2) จำนวนบุคลากร ปี 2553

ส่วนราชการ

ข้าราชการ (คน)

ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1

รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด	26
กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด	7
กองแผนและงบประมาณ	13
กองคลัง	24
กองช่าง	27
กองพัสดุและทรัพย์สิน	13
กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	12 (ไม่รวมข้าราชการครู)
หน่วยตรวจสอบภายใน	4
ข้าราชการถ่ายโอน	11
รวมทั้งสิ้น	140

3) โครงสร้างงานในหน้าที่ ส่วนราชการ 8 ส่วน ประกอบด้วย

- สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- กองกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- กองแผนและงบประมาณ
- กองคลัง
- กองช่าง
- กองพัสดุและทรัพย์สิน
- กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- หน่วยตรวจสอบภายใน

4) วิสัยทัศน์

“อุตรเมื่อน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรมประเพณี แคนสุขชาติเมืองท่องเที่ยว เชี่ยวชาญ
การศึกษา การกีฬา อนามัย พัฒนาการเกษตรอุตสาหกรรม ส่งเสริมการค้าพารวย”

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย

- (1) ด้านการพัฒนากุศลกรและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- (2) ด้านบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
- (3) ด้านการท่องเที่ยว
- (4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (5) ด้านเกษตรและอุตสาหกรรม
- (6) ด้านการศึกษา พัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต
- (7) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

(8) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

6) พันธกิจ

- พัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- จัดการทุจริตคอร์รัปชัน บริหารงานโปร่งใส ตรวจสอบได้
- สร้างที่ทำการแห่งใหม่
- ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการบำรุงรักษาอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมสนับสนุนการเกษตรของชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นเกษตรอินทรีย์
- พัฒนาหนองหานหลวงเป็นแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ส่งเสริมสนับสนุนการกีฬาระดับโรงเรียนและชุมชนอย่างจริงจัง
- ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทุกระดับ
- ส่งเสริมสนับสนุนทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

ข้อมูลการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

ข้อมูลพื้นฐานการเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีและนายก
องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี เลือกตั้งวันที่ 11 พฤษภาคม 2551 (ข้อมูลหลังเลือกตั้ง
ตรวจสอบจาก ส.ถ./ผ.ถ.14)

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	จำนวนเขต เลือกตั้ง	ลำดับเขต เลือกตั้ง	จำนวนหน่วย เลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	
				นายก อบจ.	ส.อบจ.
เมือง	11	1	41	269,990	20,916
		2	39		22,938
		3	45		23,786
		4	39		21,279
		5	49		27,434
		6	37		26,939
		7	47		28,151
		8	50		27,467
		9	45		25,236
		10	33		23,103
		11	43		23,141
กุมภวาปี	3	1	56	91,862	30,273
		2	65		30,750
		3	56		30,837
หนองหาน	3	1	60	80,494	28,180
		2	49		25,817
		3	54		26,492
บ้านผือ	3	1	62	76,016	26,888
		2	51		23,644
		3	53		25,484

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนเขต เลือกตั้ง	ลำดับเขต เลือกตั้ง	จำนวนหน่วย เลือกตั้ง	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	
				นายก อบจ.	ส.อบจ.
เพ็ญ	3	1	52	76,603	26,703
		2	50		
		3	55		
บ้านดุง	3	1	52	85,218	26,926
		2	53		
		3	55		
หนองวัวซอ	2	1	41	43,514	21,293
		2	41		
กุฉีชัย	2	1	49	45,623	23,352
		2	44		
ศรีธาตุ	1	1	85	34,265	34,213
น้ำโสม	1	1	77	38,526	38,526
โนนสะอาด	1	1	70	34,920	34,802
วังสามหมอ	1	1	75	38,874	38,796
ไชยวาน	1	1	52	26,661	26,608
หนองแสง	1	1	39	18,458	18,458
สร้างคอม	1	1	51	19,956	19,956
ทุ่งฝน	1	1	40	21,926	21,926
นาูง	1	1	42	17,914	17,905
พิบูลย์รักษ์	1	1	37	16,691	16,691
คูแก้ว	1	1	37	15,453	15,442
ประจักษ์ศิลปาคม	1	1	41	18,080	18,080
รวม	42	42	2,112	1,071,044	1,070,891

ตารางที่ 2.2 ผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3
	นายหาญชัย ทิมธนานนท์ พลังประชาชนอุดรธานี	นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย รักเมืองอุดร	นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์
เมืองอุดรธานี	74,236	27,806	10,408
กุมภวาปี	20,297	9,608	9,951
บ้านดุง	16,977	10,261	9,554
บ้านฝ่อ	21,411	6,163	7,430
เพ็ญ	22,647	9,222	4,944
หนองหาน	20,992	8,797	6,881
กุศจับ	10,312	10,302	4,161
หนองวัวซอ	12,835	3,753	4,414
ไชยวาน	7,054	2,393	3,893
ทุ่งฝน	5,278	2,328	1,902
นาูง	4,621	889	4,134
โนนสะอาด	9,395	3,627	2,057
น้ำโสม	12,543	2,141	3,958
พิบูลย์รักษ์	3,806	2,580	1,786
วังสามหมอ	12,156	2,491	3,551
ศรีธาตุ	8,329	2,668	8,754
สร้างคอม	4,600	2,634	2,842
หนองแสง	4,956	2,592	1,506
คูแก้ว	5,539	2,035	692
ประจักษ์ศิลปาคม	4,235	1,955	1,538
รวม	282,219	114,245	94,356

ตารางที่ 2.3 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี

ลำดับที่	อำเภอ	เขตเลือกตั้งที่	ชื่อ-สกุล	หมายเลข	คะแนน
1		1	นายวันชัย อินทะเสน	3	3,686
2		2	นายคณิศร ขุริรัง	2	5,445
3		3	นางนฤมล สันทนา	4	4,298
4		4	ค.ต.ธงชัย วัฒนพงษ์	2	4,340
5		5	นายอภิชาติ ชมประยูร	2	6,278
6	เมือง	6	นายเมธี อภิรัตน์วารกุล	3	4,667
7		7	นายชุมพล โสภากุล	4	3,555
8		8	น.ส.กิริติกานต์ พิमानเมฆินทร์	5	5,418
9		9	นางรัตนภรณ์ อ่อนคำ	1	4,760
10		10	นายทัศนัย อ่อนคำ	1	3,726
11		11	นางนฤมล โคตรสาขา	2	4,090
12		1	นายมนตรี พิ่มชัย	2	5,445
13	กุมภวาปี	2	นายไพโรจน์ โคตรทะจักร	2	4,669
14		3	นางสาวอรัญญา ใจมั่น	1	8,042
15		1	นายบุญส่ง แดงนา	2	5,702
16	บ้านดุง	2	นายสุรินทร์ อรรถกรกุล	4	4,937
17		3	นายหนูพิศ สีคามาศย์	3	5,177
18		1	นางโกศล ศรีไพร	5	5,934
19	บ้านฝ้อ	2	นางเทียบจุกา ขาวขำ	2	8,340
20		3	นายสุจริต อาณารักษ์	4	4,248
21		1	นายกิตติศักดิ์ หมั่นวงษ์	2	5,862
22	เพ็ญ	2	นายภัทรศักดิ์ หอนงาม	2	6,532
23		3	นางสาวนุชนาถ สุวรรณคร	3	7,215
24		1	นายมานิต อินทร์อำคา	2	9,633
25	หนองหาน	2	นายทฤษฎี นึกชอบ	2	4,988
26		3	นายชัยสิทธิ์ แสนแก้ว	2	3,924

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ลำดับที่	อำเภอ	เขตเลือกตั้งที่	ชื่อ-สกุล	หมายเลข	คะแนน
27	กุดจับ	1	นายนิธิศ ประกอบใส	2	5,214
28		2	นายนิติกร ศรีทะหา	3	4,982
29	หนองวัวซอ	1	นายจักร์พงศ์ ทอนวงค์ยา	2	3,736
30		2	นายณรงค์ศักดิ์ จันทระขันดี	2	4,714
31	ไชยวาน	1	นายธนวัฒน์ ชันชวิชัย	1	5,664
21	นาูง	1	ค.ต.บุญลือ สีรอด	1	5,133
33	ทุ่งฝน	1	นายบัณฑิต สมสนุก	7	3,099
34	โนนสะอาด	1	นายไพโรจน์ บุษราคม	6	3728
35	น้ำโสม	1	นายบุญหนัก นันทกุล	2	11,999
36	พิบูลย์รักษ์	1	นายสุพินิจ บัวทองสิงห์	2	3,131
37	วังสามหมอ	1	นายชินโชติ ลิ้มธนาคม	2	12,442
38	ศรีธาตุ	1	นายประดิษฐ์ ระเบาเลิศ	1	11,466
39	สร้างคอม	1	นายสุพจน์ โฆสิต	1	4,788
40	หนองแสง	1	นายพงษ์ศักดิ์ พงษ์พวงเพชร	2	2,475
41	คูแก้ว	1	นายทองแดง จันทะแจ่ม	2	4,953
42	ประจักษ์ศิลปาคม	1	นายเอกลักษณ์ ปัดถาวะโร	1	2,263

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันชัย อ่องเอี่ยม (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับการพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นประชาชนอำเภอบางบ่อ มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนจังหวัดสมุทรปราการด้านโครงสร้าง และกระบวนการด้านการเงิน การคลังท้องถิ่น โดยรวมทุกด้านและในแต่ละด้านมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยด้านอื่น ๆ

ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมือง สถานภาพโสด รายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท และรายได้ 3,000-5,000 บาท มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านโครงสร้าง และกระบวนการ ด้านการเงิน การคลังท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การุณ โหสกุล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาฝึกออาชีพของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมกีฬาและต่อต้านยาเสพติด ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของประชาชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ อายุ และระดับรายได้ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาฝึกออาชีพของชุมชน ได้แก่ อายุ อาชีพ และระดับรายได้ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ได้แก่ อายุ และระดับรายได้ และตัวแปรไม่มีตัวแปรใดเลยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

มนต์ชัย เติญนท (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับการให้ความสนใจในสัดส่วนค่อนข้างสูง แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าระดับความสนใจขึ้นไปจนถึงการติดตามตรวจสอบ มีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างต่ำมาก ทั้งด้านการพัฒนาคนและสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาทางการเมือง การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ความเห็นของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล (ความเห็นเชิงลบ) การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน (เชิงผูกพัน) และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในตำบล ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาของประชาชนในงานพัฒนากับความเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประชาชนที่มีความเห็นว่าการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการพัฒนาคนและสังคมอยู่ในระดับต่ำ จะเข้ามีส่วนร่วมด้านการพัฒนาคนและสังคมสูง และประชาชนที่เห็นว่าการพัฒนา

ขององค์การบริหารส่วนตำบลในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ จะมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสูงเช่นกัน สำหรับผลการศึกษาความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน และความเห็นต่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก จะมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในส่วนของความเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดต่างกัน มีความเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีการพัฒนาทุกด้านไม่ต่างกัน จากผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะว่าในระดับนโยบายรัฐบาลควรมีมาตรการตรวจสอบการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในระดับปฏิบัติการองค์การบริหารส่วนตำบลควรประสานงานกับกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และองค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความรักและความผูกพันท้องถิ่นให้กับคนในท้องถิ่น

อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาล: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนรวม 4 ด้านของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และนโยบายรัฐบาลในภาพรวม พบว่า ปฏิบัติอยู่บ่อย ๆ โดยด้านภาวะผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับด้านบทบาทข้าราชการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาล รวม 4 ด้านในภาพรวม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับด้านการร่วมค้นหาปัญหา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน พบว่า อายุ รายได้ ต่อเดือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความคิดเห็นด้านภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร บทบาทของข้าราชการ และนโยบายรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยที่อายุ และระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกชัย ธนผลผดุงกุล (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาททางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น: ศึกษากรณีอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การมีบทบาทในชุมชนของผู้นำท้องถิ่น มีบทบาทเมื่อชุมชนมีปัญหาเกิดขึ้น ได้มีส่วนในการแก้ไขปัญหา มีบทบาทต่อชุมชนที่อยู่อาศัย บทบาทในการประสาน งาน บทบาทในการนำกิจกรรมต่าง ๆ และเป็นที่พักของประชาชนได้ การมีบทบาททางสังคมและทาง การเมืองของผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

รองลงมาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การลงสมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่าง ๆ ก่อนข้างน้อย มีเพียงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสนใจทางการเมืองโดยติดตามผลการเลือกตั้งและการพบปะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ในท้องถิ่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 100.00 ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) สมาชิกวุฒิสภา (สว.) การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ส่วนใหญ่เคยช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียง ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเรียกร้องหรือยื่นข้อเสนอต่อนักการเมือง พรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองมากที่สุดที่ใช้คือหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียง ผู้นำท้องถิ่นมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องขาดความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหลายฉบับที่ต้องยึดถือ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว เกิดปัญหาการประสานงานกับส่วนราชการ และความสับสนในบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายต่าง ๆ

ฉินา เกษจรัส (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ตำบลท่าแลง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีระดับความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับสูงสำหรับที่มีความรู้สูงมากที่สุดในเรื่องที่ว่า การวางแผนทางเพื่อพัฒนาชุมชน โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 73.70 และน้อยที่สุดในข้อที่ว่า การสร้างความสำเร็จของชุมชนในเรื่องของผู้นำเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 2.40 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในด้านการได้รับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) และอยู่ในระดับปานกลางในด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X} = 3.49$) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.48$) และด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 3.44$) ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เมื่อแยกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่มีความไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาตามรายได้และระดับความรู้ในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง

อากม บุตรวงศ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาบ้านคำหมี หมู่ 8 ตำบลหนองเหล่า อำเภอเข็ญใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกองค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ มีความเชื่อ และมีอุดมการณ์ ได้แก่ ความผูกพันเป็นเครือญาติ ตลอดจนการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้นำและสมาชิกมีบทบาทร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการในกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมประชุมอภิปรายปัญหาาร่วมกัน การร่วมกันปฏิบัติ

กิจกรรมและการร่วมประเมินสรุปผลกิจกรรมที่ดำเนินการ รูปแบบที่สมาชิกองค์กรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับที่กลุ่มร่วมกันกำหนดใน การดำเนินการ ทั้งที่เป็นงานส่วนรวมของชุมชน คือ กิจกรรมฉาบปัดกิจสงเคราะห์ กิจกรรมงานบุญประเพณีของชุมชน และของส่วนตัว กิจกรรมการพัฒนาสถานที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน โรงเรียนและวัด และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว เช่น กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชน สมาชิกองค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน และการดำเนินการ และในการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ ที่ช่วยพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มให้เพิ่มขึ้นอีก การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์นั้น ผู้เข้าร่วมนอกจากจะได้ผลประโยชน์ที่เป็นธรรม เช่น การกู้เงินจากกลุ่มและยังได้ความรู้จากการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การศึกษาจากต่างหมู่บ้าน สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินและสรุปผลกิจกรรมที่องค์กรชาวบ้านร่วมกันปฏิบัติขึ้น คณะกรรมการแต่ละกลุ่มจะติดตามประเมินผลโดยการประชุมย่อยกันบ่อยครั้ง เพื่อการพิจารณาปัญหาาร่วมกัน ปัจจัยที่มีผลต่อคนในชุมชนรวมตัวกันก่อตั้งเพื่อร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ด้านภาวะเศรษฐกิจ เช่น การขาดแหล่งทุนในการนำไปใช้ประกอบอาชีพ ความผูกพันเป็นเครือญาติกัน การมีปัญหาร่วมกัน และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ผลการเปลี่ยนแปลงจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาองค์กรชาวบ้านท้องถิ่น คือ องค์กรท้องถิ่นมีความเข้าใจสถานภาพความมั่นคงของกลุ่ม ความรู้สึก การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในกิจกรรมที่ทำให้กิจกรรมมีความต่อเนื่อง ความเข้มแข็งของกลุ่มที่เกิดจากคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการพัฒนา กลุ่ม การมีความรับผิดชอบสูง สามารถสร้างกิจกรรมในการขอกิจกรรมหรือโครงการใหม่ ๆ เข้าสู่หมู่บ้านได้อย่างมีศักดิ์ศรี การได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม การมีอิสระในการบริหารกิจกรรม โดยปราศจากการแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ องค์กรเอกชน และมีความเติบโตเข้มแข็ง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน ความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาความต้องการของประชาชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรักหวงแหนท้องถิ่น พลังความเข้มแข็งและความร่วมมือของประชาชนเพิ่มขึ้นจากเดิม 80 % ความมีอิสระเพิ่มขึ้น 70 % ความมีอิสระเพิ่มขึ้น 70 % ความเจริญเติบโต 90 % และสร้างประชาธิปไตยเกิดขึ้นในชุมชน ผลจากการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นนี้ ศึกษาทั้งกลุ่มและประชาชนในชุมชน ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงจากการประกอบกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ทำให้ประชาชนและกลุ่มมีการพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้นจากอดีต

มนต์ชัย พงษ์เกียรติกิจ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาการใช้สิทธิเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนที่ไปเลือกตั้ง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง อยู่ในระดับมาก มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับไม่เคยเลย และมีระดับของผลที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประชาชนที่ไม่ได้ไปเลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอยู่ในระดับมาก มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับไม่เคยเลย และมีระดับของผลที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

ทองใบ หนูไพล (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาดำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับน้อย ความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี และ 25-39 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมน้อยกว่าประชาชนที่มีอายุ 40-59 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป ประชาชนที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวส. ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรกรรมและอาชีพรับราชการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย ส่วนความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกัน

องอาจ บุนจันทิก (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งเขตตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยรวมทุกด้าน ด้านความตื่นตัวทางการเมือง ด้านความต้องการการยอมรับนับถือว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน และด้านความต้องการการบริการที่สะดวกสบาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความสนใจทางการเมือง ด้านความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านความต้องการแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สินของ ไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม คือ กลุ่มระดับประถมศึกษา เท่ากับ 1.64 กลุ่มระดับมัธยมศึกษา เท่ากับ 1.54 และกลุ่มระดับปริญญาตรี เท่ากับ 1.50 ซึ่งประชาชนกลุ่มระดับประถมศึกษามีส่วนร่วมสูงกว่ากลุ่มระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่แตกต่างกันทุกด้าน